

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Historica X (2011)

KONFERENCJE NAUKOWE – SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie z Międzynarodowego Kongresu Naukowego „Polska – Rosja. Trudne tematy. Trzy narracje: historia, literatura, film” Kraków, 5–7 października 2010 roku

Retrospektywne spojrzenie na historię polsko-rosyjskich stosunków politycznych pozwala na konstatację, że relacje między Polską a Rosją były jednymi z najtrudniejszych w dziejach. Nie sięgając do zbyt odległej przeszłości, można zauważyć, że szczególnie negatywnie kształtowały się one w czasie II wojny światowej i w II połowie XX w., kiedy została narzucona Polsce „przyjaźń i współpraca ze Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich”. Wiek XX był areną wielu konfliktów polsko-rosyjskich, które zrodziły ból i cierpienie ludzi i do dziś tkwią w pamięci społeczeństw. Jednak dotychczas podjęto niewiele prób w celu przezwyciężenia skutków tych negatywnych doświadczeń i stworzenia płaszczyzny do dyskusji nad historią i pamięcią.

W dniach 5–7 października 2010 r. na Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie odbył się Międzynarodowy Kongres Naukowy pt. „Polska – Rosja. Trudne tematy. Trzy narracje: historia, literatura, film”, w którym wzięło udział przeszło 100 naukowców z Polski i z Rosji, a także ze Stanów Zjednoczonych, Węgier i Izraela. W obradach uczestniczyli naukowcy, dziennikarze oraz reżyserzy filmowi i teatralni. W Polsce kongres polsko-rosyjski dotyczący tej problematyki odbył się po raz pierwszy, w sumie jako drugi z kolei po ubiegłorocznym spotkaniu w Moskwie. Przyświecały mu bardzo różnorodne cele. Najważniejszym było dążenie do zaprezentowania stanowisk i zderzenia poglądów obecnych w badaniach historycznych w Polsce i w Rosji na temat stosunków polsko-rosyjskich, podjęcie naukowej debaty nad polsko-rosyjską historią oraz spojrzenie na relacje obu krajów nie tylko przez pryzmat historii, ale także w kontekście literatury i filmu.

W organizację kongresu były zaangażowane instytucje naukowe i społeczne z Polski i z Rosji, tzn.: Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Rosyjski Instytut Kulturoznawstwa, Ministerstwo Kultury Federacji Rosyjskiej, Katedra UNESCO ds. Badań Porównawczych Tradycji Duchowych, Specyfiki Ich Kultur i Dialogu Międzyreligijnego przy Sankt-Petersburskim Oddziale Rosyjskiego Instytutu Kulturoznawstwa, Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Moskwie, Stałe Przedstawicielstwo Polskiej Akademii Nauk przy Rosyjskiej Akademii Nauk, Polskie Towarzystwo Historyczne, Muzeum Historii Polski, Moskiewski

Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny, Instytut Humanistyczno-Społeczny oraz Urząd Miasta Krakowa. Obecność wyżej wymienionych organizacji i przedstawicieli obu krajów, jak podkreślił podczas kongresu prof. dr hab. Andrzej Chwalba, świadczyła o tym, że „na poziomie środowisk intelektualnych, akademickich jest wola rozmowy. To bardzo dużo”.

Otwarcia obrad kongresu dokonał: prof. dr hab. Tadeusz Budrewicz – Prorektor ds. Nauki Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, oraz prof. dr hab. Kiriył Razłogow – Dyrektor Rosyjskiego Instytutu Kulturoznawstwa.

W ciągu trzech dni obrad dyskusje odbywały się równolegle w trzech panelach: „Historia”, „Literatura” i „Film”, podzielonych na pięć sesji, w ramach których omawiano poszczególne okresy z dziejów Polski i Rosji. W panelu „Historia” były dyskutowane zagadnienia z zakresu: Wielka smuta i rok 1612; Cezury 1917, 1918, 1920 w stosunkach polsko-rosyjskich; Pakt Stalin–Hitler i jego następstwa; Dramat Katynia – przeszłość/pamięć/nie-pamięć; Stosunki polsko-sowieckie i polsko-rosyjskie po 1945 r.

Natomiast dyskusja w panelu literackim dotyczyła następujących przedziałów czasowych: Wielka smuta i rok 1612; Cezury 1917, 1918, 1920 w stosunkach polsko-rosyjskich; Wojna 1939–1945; PRL–ZSRR 1945–1989; Współczesność: od 1989 r.

W panelu „Film” poruszano tematy z zakresu: Rok 1612; Cezury 1917, 1918, 1920 w stosunkach polsko-rosyjskich; Wojna 1939–1945 (Katyń); PRL–ZSRR 1945–1989; Współczesność: od 1989 r.

Oprócz spotkań sesyjnych dyskusje toczyły się w Polsko-Rosyjskiej Grupie Podręcznikowej, gdzie dyskutowano na temat: „Wspólna historia jako potencjał konfliktu i współpracy. Polskie i rosyjskie podręczniki do historii”. Zostały zorganizowane ponadto dwie sesje specjalne zatytułowane: „Literaturocentryczność a specyfika polskiej i rosyjskiej kultury pamięci (doświadczenie współczesnych wydań literackich prezentujących Polskę w Rosji)” oraz „Wizualizacja pamięci: archiwum osobiste (wideoprezentacja)”.

Kongres zapoczątkowały i zamknęły sesje plenarne. Pierwsza z nich nosiła nazwę: „Triumfy i tragedie jako ekstrema w przestrzeni pamięci”, a w ostatnim dniu przeprowadzono dyskusje w panelu plenarnym pt. „Strategie międzykulturowego dialogu Rosji i Polski: od przeszłości ku przyszłości”.

Na zakończenie obrad kongresu podsumowania wyników dyskusji i zamknięcia sesji w poszczególnych panelach dokonali główni moderatorzy: w panelu „Historia” – prof. dr hab. Lorina Riepina (Rosyjska Akademia Nauk) i prof. dr hab. Jacek Chrobaczyński (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie); w panelu „Literatura” – prof. dr hab. Tadeusz Budrewicz (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), prof. dr hab. Paweł Próchniak (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) oraz prof. dr hab. Wadim Rabinowicz (Rosyjski Instytut Kulturoznawstwa); w panelu „Film” – prof. dr hab. Bogusław Skowronek (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) i prof. dr hab. Władimir Magidow (Rosyjski Państwowy Uniwersytet Humanistyczny).

Kongresowi towarzyszyła otwarta debata pod tytułem „Polska – Rosja. Czy musimy się nie lubić?” zorganizowana w dniu 6 października 2010 r. przez dziennikarzy „Gazety Wyborczej” w Gazeta Cafe, którą prowadził Marcin Wojciechowski. Wzięli w niej udział m.in.: prof. Adam Daniel Rotfeld – Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych, Współprzewodniczący Polsko-Rosyjskiej Grupy do Spraw

Trudnych, prof. Leonid Gorizontow z Rosyjskiego Państwowego Uniwersytetu Humanistycznego, prof. Andrzej Chwalba z Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. Jacek Chrobaczyński z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, prof. Dymitr Spiwak z Katedry UNESCO ds. Badań Porównawczych Tradycji Duchowych, Specyfiki Ich Kultur i Dialogu Międzyreligijnego przy Sankt-Petersburskim Oddziale Rosyjskiego Instytutu Kulturoznawstwa i doc. Aleksiej Wasiljew z Rosyjskiego Instytutu Kulturoznawstwa. W trakcie debaty zostały poruszone problemy w stosunkach polsko-rosyjskich, podjęto także próbę odpowiedzi na pytania dotyczące przewyższania stereotypów i wzajemnych uprzedzeń.

Międzynarodowy Kongres Naukowy „Polska – Rosja. Trudne tematy. Trzy narracje: historia, literatura, film” zakończył się przyjęciem wspólnie uzgodnionego przesłania, w którym zadeklarowano: „Liczba poruszanych problemów, jakość dyskusji i atmosfera obu tych spotkań pozwala stwierdzić, że ukształtowała się podstawa do dalszego rozwoju kontaktów intelektualnych. Wyrażamy gotowość i chęć ich kontynuacji w postaci cyklicznych bilateralnych spotkań przedstawicieli nauk humanistycznych i społecznych”.

Anna Zapalec